

Religijski sadržaj u slikovnicama koje su namijenjene djeci vrtićkog uzrasta

Jajalo, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:689173>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Matea Jajalo

RELIGIJSKI SADRŽAJI U SLIKOVNICAMA KOJE SU
NAMIJENJENE DJECI VRTIČKOG UZRASTA

Završni rad

Petrinja, rujan, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Matea Jajalo

RELIGIJSKI SADRŽAJI U SLIKOVNICAMA KOJE SU
NAMIJENJENE DJECI VRTIČKOG UZRASTA

Završni rad

Mentor rada:

Izv.prof.dr.sc. Draženko Tomić

Petrinja, rujan, 2022.

SAŽETAK

Slikovnica je prvi čitaći didaktički materijal djeteta. Važna je za djetetovo stvaranje pojma o svijetu, ali i razvoj prečitalačkih vještina. Da bi dijete shvaćalo poruku koju prenosi slikovnica, ali i kako bi zavoljelo čitanje, vrlo je važna funkcija zabave. Dijete čitanje treba shvatiti kao igru. Potrebno je u obzir uzeti djetetove individualne karakteristike te područja njegova zanimanja. U slikovnicama su obrađene razne teme, a posebnu vrstu čine slikovnice s religijskim sadržajem. Iako ne toliko zastupljene, vrlo su važne za vjerski odgoj djeteta. Obrađuju teme utemeljene na biblijskim pričama, ali i na inspirativnim životima svetaca. Zadnjih se godina bilježi trend rasta slikovnica s religijskim sadržajem. Progovaraju o temama poput smrti i patnje na djeci razumljiv način. U djeci pokušavaju pobuditi osjećaj spokoja i bezuvjetne ljubavi. Pomažu djeci stvoriti vlastitu sliku o Bogu bez utjecaja roditelja ili odgojitelja. Na taj način djeca sama stvaraju vlastiti odnos s Bogom koji se oslikava na odnos prema sebi i drugima. Poneki autori idu „korak dalje“ pa djeci približavaju teme koje čine podlogu za kasnije razumijevanje *Teologije tijela*. Osim programa vjerskog odgoja, postoje vjerski vrtići čiji se rad zasniva na cjelokupnom djetetovu razvoju utemeljenom na katoličkoj vjeri.

Na početku rada objašnjene su glavne karakteristike slikovnice uz dijaloško čitanje i povijesni pregled slikovnice u svijetu i Hrvatskoj. Dalje su navedeni neki primjeri slikovnica s religijskim i djelomično religijskim sadržajem. Ukratko je opisan Program katoličkog vjerskog odgoja djece predškolske dobi te važnost slikovnica u promicanju kršćanskih doktrina. Objašnjen je utjecaj slikovnica s religijskim sadržajem za djecu vrtićke dobi te njene prednosti i nedostatci.

Ključne riječi: dijete vrtićkog uzrasta, didaktička pomagala, slikovnice s religijskim sadržajem

SUMMARY

A picture book is a child's first reading didactic material. It is important for the child's understanding of the world, but also for the development of reading skills. In order for the child to understand the message conveyed by the picture book, but also for him to love reading, the fun function is very important. A child should understand reading as a game. It is necessary to take into account the child's individual characteristics and his area of interest. Various topics are covered in picture books. Picture books with religious content are a special type. Although they are not so common, they are very important for the religious upbringing of a child. They deal with topics based on biblical stories, but also on the inspiring lives of saints. In recent years, there has been a growing trend of picture books with religious content. They talk about topics like death and suffering in a way children can understand. They try to instill in children a sense of tranquility and unconditional love. They help children create their own image of God without the influence of parents or educators. In this way, children themselves create their own relationship with God, which is reflected in their relationship with themselves and others. Some authors go "one step further" and bring children closer to topics that form the basis for a later understanding of Theology of the Body. In addition to the religious education program, there are religious kindergartens whose work is based on the child's overall development based on the Catholic faith.

At the beginning of the thesis, the main characteristics of the picture book are explained along with a dialogic reading and a historical overview of the picture book in the world and in Croatia. Furthermore, some examples of picture books with religious and partially religious content are mentioned. It briefly describes the program of Catholic religious education for preschool children as well as the importance of imagery in promoting Christian doctrines. The influence of picture books with religious content for children of kindergarten age and its advantages and disadvantages is explained.

Key words: kindergarten age child, didactic aids, picture books with religious content

Sadržaj

Uvod	6
I. SLIKOVNICA	7
1. Povijest slikovnice	7
2. Važnost slikovnice	8
3. Funkcija slikovnice	9
a) Informacijsko-odgojna funkcija slikovnice	
b) Spoznajna funkcija slikovnice	
c) Iskustvena funkcija slikovnice	
d) Estetska funkcija slikovnice	
e) Zabavna funkcija slikovnice	
f) Govorno-jezična funkcija slikovnice	
4. Dijaloško čitanje slikovnice.....	11
II. ULOGA SLIKOVNICE S RELIGIJSKIM SADRŽAJIMA ZA DJECU VRTIČKE DOBI 12	
1. Program katoličkog vjerskog odgoja djece predškolske dobi	12
2. Slikovnica u promicanju kršćanskih istina	13
3. Uloga slikovnice s religijskim sadržajima za djecu vrtićke dobi.....	15
4. Prednosti slikovnica s religijskim sadržajem	18
5. Nedostatci u i oko slikovnica s religijskim sadržajem.....	19
III. PRIMJERI I ANALIZA IZABRANIH SLIKOVNICA	21
1. Slikovnice s religijskim sadržajem	21
a) Anđelčić	21
b) Tiha noć, sveta noć	21
c) Moja mala Biblija za svaki dan.....	22
d) Dijete i Uskrs.....	22
e) Stvaranje svijeta	23
f) Izgubljena ovca.....	23
g) Zrake ljubavi.....	23
2. Slikovnice s djelomičnim religijskim sadržajem	24
a) Božićna tišina	24
b) Sasvim poseban Božić obitelji	25
c) Božićni san male Ane	25
d) Mango za djeda	26
ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA	

Uvod

Slikovnica je prva knjiga s kojom se dijete susreće. Njena je uloga nezamjenjiva u razvijanju predčitalačkih vještina. Čitajući s roditeljima, djeca primjećuju neke oznake čitanja, npr. čitanje s lijeva na desno, odozgo prema dolje. Također, djeca se upoznaju s različitim situacijama s kojima se neposredno ne bi mogla susresti, poput multikulturalnosti i slično.

Nezamjenjivu ulogu imaju i slikovnice s religijskim sadržajem. Mnogostruke su prednosti ovakvih slikovnica. Posebno su važne u razvoju zainteresiranosti za religijske sadržaje koje kasnije u životu mogu biti dobar temelj za razvoj osobnosti. Posebice slikovnice o životima svetaca kao vrijednosni poticaj. Iako su slikovnice s religijskim sadržajem još uvijek brojčano manje zastupljene, zadnjih nekoliko godina bilježi se trend rasta. Sve je više izdavača ovakvoga tipa knjiga za najmlađe, a posebno se ističe Nakladnička kuća *Salesiana*.

Osim što se vjerski odgoj provodi u državnim vrtićima (ako postoji adekvatno educirana osoba za provođenje programa), on se po naravi stvari provodi i u vjerskim vrtićima. Ovakvi vrtići, uz cjelovit i svestran razvoj djece koji se i inače nastoji postići u svim vrtićima, nude i posebnosti kršćanskog ili nekog drugog vjerskog pogleda na svijet. Uz one temeljne ljudske vrednote, djeci se u skladu s njihovim individualnim karakteristikama, pruža i mogućnost usvajanja religijskih vrednota.

Stjepan Hranjec je u svojoj knjizi *Kršćanska izvorišta dječje književnosti* (2003.) posvetio cijelo poglavlje nabožnim slikovnicama. Poglavlje se zove *Slikovnica u promicanju kršćanskih istina*. Tu donosi podjelu nabožnih slikovnica po temama te nabroja autore i njihove slikovnice koji su značajni za kršćanski smjer u ovom slikovničarstvu.

I. SLIKOVNICA

1. Povijest slikovnice

Prva knjiga u kojoj su se ilustracije smještale u središte stranice sa tek kratkim tekstom ili bez njega je *Biblija pauperum* (Biblija siromašnih). Ilustracija je prenosila poruku nepismenim ljudima, a njeno nastajanje datira u visoki srednji vijek. Primjena ovih Biblija intenzivira se od 15. st. (Majhut, Batinić, 2017 prema Bratić, 2020).

Prvu slikovnicu u današnjem smislu riječi je napravio češki pedagog Jan Amos Komensky. On je 1658. godine objavio *Orbis sensualim pictus* (*Oslikani osjetilni svijet*). Ovo se djelo smatra prvom slikovnicom, a cilj joj je bio educirati djecu i odrasle (Majhut, Batinić, 2017 prema Bratić, 2020). Slikovnica je prevedena na njemački, talijanski, francuski i latinski jezik.

Kulturna slikovnica, koja je doživjela stotine izdanja, u Hrvatskoj poznata pod nazivom *Janko Raščupanko*, napisana je perom njemačkoga liječnika Heinricha Hoffmanna. On je slikovnicu namijenio svome trogodišnjem sinu. Izvorni je naslov glasio *Lustige Geschichten und drollige Bilder mit 15 kolorierten Tafeln für Kinder von 3 bis 6 Jahren* (Vesele zgode i šaljive slike sa 15 koloriranih tabli za djecu od 3 do 6 godina). U Hrvatskoj se prvi puta pojavila 1925. godine u prijevodu Saše Vereša. S današnje točke gledišta neki kritičari je svrstavaju u domenu *crne pedagogije* (Majhut, Batinić, 2017 prema Bratić, 2020).

Majhut i Batinić (2017:183) prema Bratić (2020) navode da se povijest hrvatske slikovnice može podijeliti u tri razdoblja:

1. „Od 1854. godine do 1880. godine je razdoblje početaka slikovnica na hrvatskom jeziku,
2. Od 1880. godine do 1918. godine je razdoblje u kojem se prilagođavaju slika i tekst unutar slikovnice jedno drugom,
3. Od 1918. godine do 1945. godine je razdoblje u kojem je stvorena prva hrvatska slikovnica.“

Prvom hrvatskom slikovnicom smatra se *Mladost Petrice Kerempuha*. Objavljena je 1921. godine: napisao ju je Hrvat na hrvatskom jeziku, objavljena je u Hrvatskoj u hrvatskoj nakladi. Autorstvo pripada Dragutinu Domjaniću, a ilustrirale su je Zdenka Turkaj i Nada Pleše (Majhut, Batinić, 2017 prema Bratić 2020).

2. *Važnost slikovnice*

Razvoj rane pismenosti u djece vrlo je važno započeti od njihove najranije dobi. Razvoj pismenosti nije ekvivalent poučavanju pisanja i čitanja. Djeci je potrebno stvoriti preduvjete za kasnije čitanje i pisanje. Jednu od značajnih uloga u opismenjivanju djece imaju slikovnice. Naime, one pomažu djeci spojiti riječ i sliku. Djeca primjećuju da se knjiga čita s lijeva na desno i odozgo prema dolje; shvaćaju da nešto napisano nosi određenu poruku te da napisani znakovi imaju neko značenje; primjećuju da je riječ sastavljena od slova, a rečenica od riječi; primjećuju početna slova te se počinje rađati interes za spajanjem i prepoznavanjem slova i glasa.

Uloga slikovnice značajna je u zadovoljenju djetetove potrebe za sigurnošću, ljubavi, pažnjom i uvažavanjem. Kroz likove i njihova iskustva, dijete upoznaje različite emocije kao i razliku između poželjnih i nepoželjnih oblika ponašanja (Nimčević, 2021).

Slikovnica je „prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djeci“ (Martinović, Stričević, 2011:40). U njoj su tekst i slika podjednako važni. I jedno i drugo prenose jednaku poruku te se i iz ilustracije, kao iz napisanog teksta, može iščitati poruka koju autori žele prenijeti čitateljstvu. Prema autorici Tracy Marchini (2011) uspješna slikovnica treba imati sljedeća obilježja:

1. „Ilustracije koje su šarene, raznolike i pune pokreta,
2. Simpatični, prepoznatljivi likovi,
3. Univerzalna privlačnost,
4. Humor,
5. Snažan/jedinstven koncept,
6. Uzorak i/ili ponavljanje,
7. Rima koja je dobro napisana/potrebna,
8. Interaktivnost,
9. Ponovna čitljivost.“ (<https://tracymarchini.com/publishing-advice-for-picture-book-authors>)

3. Funkcija slikovnice

Slikovnica ima ove funkcije: informacijsko – odgojna, iskustvena, spoznajna, zabavna, estetska i govorno-jezična funkcija (Martinović, Stričević, 2011 prema Bratić 2020). U velikoj mjeri se ove funkcije isprepliću u većini slikovnica.

g) Informacijsko-odgojna funkcija slikovnice

Informacijsko-odgojna funkcija slikovnice pomaže djeci pronaći odgovore koje je teže ili nemoguće pronaći u svijetu oko sebe. Pomaže im shvatiti svoje osjećaje, razumjeti svoju osobnost i ponašanja, ali razumjeti i ljude oko sebe (Čačko, 2000 prema Bratić 2020). Upravo je susret s drugim čovjekom i način valoriziranja njegove osobnosti i pojavnosti ono što se – naravno i kroz druga didaktička sredstva – može učinkovito ostvariti kroz primjenu slikovnica. Otud je vrlo značajno obratiti pozornost za sadržaj slikovnica i vrijednosne poruke koje one sadrže, a koje djeca doslovno upijaju i nose kroz život.

h) Spoznajna funkcija slikovnice

„Spoznajna funkcija slikovnice omogućava djeci da provjere svoja znanja koja su stekli, da provjere i potvrde ispravnost i valjanost onoga što su spoznali, naučili i iskusili, kako bi ih mogli još sigurnije nadograđivati. Ona omogućuje da dijete provjeri svoje stavove i sazna jesu li adekvatni“ (Čačko, 2000 prema Bratić 2020: 9).

Ovo se posebno tiče usvajanja vrijednosti koje su značajne za kasnije vrednovanje tj. procjenjivanje stvarnosti koje dijete mora početi usvajati još od najranije dobi.

i) Iskustvena funkcija slikovnice

Iskustvena se funkcija očituje u prenošenju djetetu određenih iskustava koje dijete ne može iskusiti neposredno. Tako dijete, primjerice, može učiti o multikulturalnosti, traumatičnim iskustvima rata ili nasilja te o posebnim potrebama pojedinaca (Nikolajeva, 2003 prema Gredelj, 2020). Dijete kroz slikovnicu može učiti i o tom što je hrabrost i požrtvornost, kako je potrebno žrtvovati se za dobro, a prema mogućnostima izbjegavati zlo, kako pravda uvijek pobjeđuje i kako je život u skladu s normom poželjno ljudsko stanje.

j) Estetska funkcija slikovnice

„Ta funkcija slikovnice ima zadaću kod djeteta izazvati različite emocije i doživljaje. Kroz estetsku funkciju omogućuje se razvijanje osjećaja za lijepo, djeluje na djetetov intelektualni razvoj te izgrađivanje ukusa“ (Čačko, 2000 prema Gredelj 2020:18).

Uz to ova funkcija slikovnice pomaže djetetu naučiti što je lijepo. Omogućava mu prepoznati kanone lijepoga s kojima će se u životu susretati. I kroz slikovnice, zahvaljujući njihovim interaktivnim obilježjima značajno doprinosi formiranju ne samo ovih osobina nego i formiraju mašte iz koje će se kasnije razvijati brojni poticaji za kreativan rad.

k) Zabavna funkcija slikovnice

Čitanje slikovnice nikako ne bi smjelo proći bez ove funkcije. Čitanje prvenstveno treba biti zanimljiva i zabavna aktivnost i nikako se ne bi smjelo prisiljavati dijete na korištenje slikovnica (Šego, 2009 prema Bratić, 2020). Da bi slikovnica ostvarila svoju funkciju i da bi dijete nešto iz nje naučilo, funkcija zabave je neizostavna. Upravo kroz igru i zabavu dijete najbrže i najučinkovitije uči, te to stvara vrlo korisne preduvjete za njegov cjeloviti emocionalni razvoj.

l) Govorno-jezična funkcija slikovnice

„Govorno-jezična funkcija slikovnica potiče i podupire razvoj fonemske i fonološke osviještenosti, djetetov morfološki i sintaktički razvoj, usvajanje novih riječi i bogaćenje svog rječnika, upoznavanje karakteristika teksta i načina njegova funkcioniranja te drugih predčitačkih vještina“. (Saindik i Pavić 2009:65 prema Gredelj 2020)

Upravo je fonološka svjesnost preduvjet da dijete formira i usvoji pravilan izgovor i način govora.

4. *Dijaloško čitanje slikovnice*

Tijekom čitanja slikovnice važno je aktivno sudjelovanje djeteta. Ovakav se način čitanja zove dijaloško čitanje slikovnice. Razlikujemo jednostavnu i složenu razinu dijaloškog čitanja.

Jednostavnu razinu obilježavaju poticajna pitanja koja započinju sa „što“. Postavljanje takve vrste pitanja potiče djecu na samostalan odgovor. Potrebno je izbjegavati pitanja na koja djeca mogu odgovoriti s „da“ ili „ne“. Kada nam dijete odgovori, potrebno je njegov odgovor obogatiti postavljanjem još potpitanja. Od posebne važnosti su pitanja o akciji i funkciji: što radi biće, za što služi predmet, tko ga rabi. Nakon što je dijete odgovorilo, dobro je ponoviti njegove riječi kako bi se dijete ohrabrilo i shvatilo da je ispravno odgovorilo i da ga sugovornik razumije. Može se dogoditi da dijete prilikom odgovaranja pogriješi. Nije dobro da ga odgojitelj ispravlja. Važno je da odgojitelj u takvoj situaciji jasno kaže ispravan odgovor. Na taj način dijete ima model ispravnog govorenja te ga može slobodno oponašati i ispravno bogatiti vlastiti rječnik.

Važno je pohvaljivati i ohrabrivati dijete tijekom čitanja slikovnice. Na takav način dijete se motivira da nastavi sa samostalnim govornim ponašanjem. Ako dijete usmjeri pažnju na određenu ilustraciju i „skrene“ s teme, važno je pratiti ga jer to može biti dobar temelj za produktivan razgovor i djetetovo dublje razumijevanje priče. Nakon razgovora, dobro je vratiti se na nit priče. Dijaloško čitanje slikovnice treba obilovati šalom i vedrinom i biti sastavni dio dječje igre. Dijete nikako ne smije steći dojam da ga odrasli procjenjuje koliko može zapamtiti ili reproducirati (Čudina – Obradović, 2008).

Složenija razina dijaloškog čitanja provodi se kada je dijete za to spremno. Obilježavaju ga postavljanje pitanja slobodnoga odgovora, proširenje djetetova izričaja te vedrina i šala. Kod složenije razine postavljaju se pitanja poput: „Što je na ovoj stranici?“ ili „Opiši mi što se ovdje događa.“ Odgovori na takva pitanja su znatno zahtjevnija od odgovora koji se daju na pitanja postavljena sa „što“. U početku će odgovori biti nešto siromašniji, ali uz pohvalne i ohrabrujuće riječi odrasloga, djeca će vrlo brzo proširivati svoj iskaz. Kada dijete iscrpi sve što ima za reći, dodaje se novi podatak za razgovor. Dobro je da odrasla osoba proširuje djetetov iskaz čime mu bogati rječnik. Prilikom ovakvoga čitanja slikovnice, ne smije se zaboraviti na vedrinu i šalu. Atmosfera treba biti opuštena uz bezuvjetno prihvaćanje djeteta (Čudina – Obradović, 2008).

II. ULOGA SLIKOVNICE S RELIGIJSKIM SADRŽAJIMA ZA DJECU VRTIČKE DOBI

1. Program katoličkog vjerskog odgoja djece predškolske dobi

Cilj Programa katoličkog vjerskog odgoja djece predškolske dobi je razvijanje djetetove religiozne dimenzije. Program je usklađen sa zakonskim propisima i sa zakonitostima cjelovitog razvoja djeteta. Dijete biva osposobljeno za prihvaćanje i oblikovanje života u odnosu na sebe, drugoga i na njemu primjeren način Boga. Vjerski se odgoj ostvaruje kroz različite životno-praktične i radne aktivnosti, raznovrsne igre i druženja, umjetničke sadržaje, istraživačko spoznajnim i specifičnim aktivnostima s kretanjem (Blažević, Pišković, 2006). Okosnicu svih aktivnosti čini igra. Program donosi i tematske jezgre koje se obrađuju tijekom pedagoške godine:

- „*Doček i prihvaćanje*. Kao što je dijete s ljubavlju i toplinom prihvaćeno u svojoj obitelji, tako ćemo ga prihvatiti i u novoj sredini i stvarati ozračje koje će pogodovati njegovu ugodnom boravku u vrtiću. Upravo u toj ljubavi i toplini dijete naslućuje ljubav i brigu svevišnjega Oca.
- *Otkrivanjem ljepote* od Boga stvorenoga svijeta, dolazimo do dana zahvalnosti za plodove zemlje, koji su podloga za euharistijsko slavlje u kojem dijete upoznaje novu dimenziju kruha.
- *Kraljevstvo Božje* počinje u nama ljubavlju i dobrotom. Biblijski događaji i prisposode pomažu djetetu da prihvati tajnu umiranja i preobrazbe iz manje dobrog u bolje.
- *Priprava za Isusovo rođenje* provodi se u radosti čekanja, opuštanja, obiteljskog zajedništva i darivanja. Djeca se tako spontano uče darivanju i otkrivaju pravu simboliku božićnog sjaja.
- *Isusovo djetinjstvo* je jezgra koja djetetu omogućuje identifikaciju s Isusom kao djetetom i pomaže mu da intuitivno nasluti veličinu njegove čovječnosti i božansku narav.
- *Otkrivanje tajne života* događa se promatranjem i otkrivanjem proljetnoga buđenja. Ta je tajna prožeta ljubavlju Dobroga pastira koji daje život za svoje ovce.
- *U znakovima vode i svjetla* s djecom otkrivamo Isusa kao svjetlo svijeta koje pobjeđuje tamu smrti.
- *Otkrivanjem osjećaja* o važnosti majčina bića pobuđujemo i ljubav prema Isusovoj Majci Mariji i našoj Majci.
- *Upoznavanjem s blagdanom Duha Svetoga* – tom snagom ljubavi koja sve okuplja i živi u Crkvi pomažemo djeci da s radošću odlaze u svoju župnu zajednicu“ (Blažević, Pišković, 2006:8).

2. Slikovnica u promicanju kršćanskih istina

Tekstovni dio slikovnica s religijskim sadržajem širokog je izražajnog raspona, biblijske činjenice nerijetko bivaju parafrazirane i slobodno interpretirane. Autori su i neki afirmirani dječji književnici poput Prosenjaka i Hitreca. Ilustracije često prate tekst. Međutim, u nekim suvremenijim slikovnicama ilustracija postaje „samostalna likovna vrijednost“ (Hranjec, 2003:92). Neke se slikovnice prilagođuju tržišnim standardima zbog njihove komercijalne uloge (Hranjec, 2003).

„Općenito, slikovnica je izuzetno važno štivo jer se javlja u prvim djetetovim čitateljskim godinama kada se usmjeruje, ustrojava i izoštruje djetetov osjećaj za likovno i tekstovno i kada je to dijete najosjetljivije i najspremnije za primanje poruka. Zato ove nabožne slikovnice ne samo da moraju imati svoje mjesto nego im moramo posvetiti dužnu pozornost“ (Hranjec, 2003:92).

Slikovnice s religijskim (nabožnim) sadržajem s obzirom na temu Hranjec (2003:88) dijeli u pet skupina:

- „Slikovnice o blagdanima, Božiću i Uskrsu,
- Slikovnice o svecima,
- Slikovnice – molitve,
- Raznolike oslikovane biblijske priče,
- Slikovnice na tragu umjetničke (nabožne) priče“.

5. Slikovnice o blagdanima, Božiću i Uskrsu

Hranjec (2003) navodi nekoliko hrvatskih autora čija djela odgovaraju slikovnicama o blagdanima. Jedna od autorica je i Marija Miletić i njena slikovnica *Priča o živom božićnom drvcu*. Radnja je smještena za vrijeme Drugog svjetskog rata u Londonu. Djevojčica je u izbjeglištvu kitila bor, a pri povratku je poželjela da se i ono vrati s njom kući kako bi ga posadila ispred svoje kuće.

Iako se priča tek „oslanja“ na Božić, na naslovnici su prikazane tri kuglice na kojima piše *Vjera, Ufanje i Ljubav*. Hranjec (2003) dalje navodi autoricu Nevenku Videk i njenu slikovnicu *Kralj rođen u štalici*, a posebno ističe ilustratoricu Marselu Hajdinak-Kreč, koja je ilustrirala i slikovnicu Božidara Prosenjaka *Isusovo rođenje*. Ovom tematikom se bavio i Vjekoslav Boban kao tekstopisac i Ivica Antolčić kao ilustrator u slikovnicama *Božić Sunčeva glasnika* i *Uskrs Sunčeva glasnika*. U obje slikovnice Sunčev glasnik donosi radosnu vijest. Ne treba izostavit ni Matu Lovraka sa slikovnicom *Božićni dar*.

6. Slikovnice o svecima

U ovakvom tipu slikovnica, život je svetaca prilagođen dječjoj razini uz stilske prilagodbe: izmišljena priča, dijalози ili prigodni stihovi, tako da radnja slikovnice ne mora nužno slijediti stvarni život sveca iako postoje elementi u kojima se mogu nazrijeti i stvarni momenti iz njihovog života. Radi se o popularnijim, tj. poznatijim svecima čiji je život lakše popratiti različitim ilustracijama koje se i inače mogu naći u religijskoj praksi. Računa se i na to da je roditeljima jednostavnije djeci čitati i pričati o poznatim svecima. S ekonomske točke gledišta roditelji će svakako radije posegnuti za nekim poznatim svecem koji k tom može biti i svetac zaštitnik djeteta i njihove obitelji. Neki od autora slikovnica o svecima su: Nevenka Videk *Sveti Franjo i životinje* (1999.), Dragica Kučenjak *Došao je sv. Nikola* (1992.), Božidar Prosenjak *Sveta Lucija* (1998.) (Hranjec, 2003).

7. Slikovnice – molitve

Kao primjer može se izdvojiti slikovnica *Očenaš* čiji je tekst napisala Ljubica Benović, a slike ilustrirao Boris Kolar. U slikovnici „molitva je „podjetinjena“, nadahnuće je za dječje zamišljanje i tako se lakše nastanjuje, udomljuje u dječjem srcu. Ova slikovnica je jedna od najoriginalnijih dječjih kršćanskih slikovnica (Hranjec, 2003:91). Ova i druge slikovnice slične tematike pomažu djetetu da uz onu molitvu koju će s vremenom naučiti na pamet vežu i određene sadržaje i to upravo kroz ilustracije. Motivi koji se nalaze u molitvi tako postaju za dijete stvarni, a uz prikladno tumačenje roditelja ili odgojitelja dijete ih može zapamtiti i nositi kroz cijeli život. Posebno se to odnosi na poruke o kruhu i solidarnosti, praštanju i ljubaznosti i drugim poželjnim ljudskim vrlinama.

8. Raznolike oslikavane biblijske priče i slikovnice na tragu nabožne priče

Slikovnica Hrvoja Hitreca *Dan kad se rodio Isus* napisana je po biblijskom predlošku. Međutim, on nije doslovno preuzeo biblijsku priču, nego je na razini opisa, karakterizacije likova i njihovih odnosa beletrizirao priču. Drugi primjer je knjiga *Pravo čudo* čiji je autor Jeffrey Archer. Tema je Isusovo rođenje, ali on nije glavni lik, nego Poncije, sin imperatora Augusta. Radnja prati lik dječaka koji kriomice prati Josipa i Mariju do njihova prenoćišta. Zbog toga je kasnio kući pa je od oca dobio dvanaest udaraca remenom. Međutim, rane na tijelu su nestale (Hranjec, 2003). Hranjec (2003:92) tvrdi da je ova knjiga „pravo biserje dječje duhovne, nabožne literature.“

Fragmenti biblijskih priča rasijani su po različitim slikovnicama upravo onako kako su i percipirani. Postali su sastavni dio ljudske svakodnevice, prate ritam rada i blagdana. Dodatni

razlog da se takvi motivi uključe u slikovnice mogu biti i ekonomske naravi. I u slikovnicama izrazito svjetovnog sadržaja mogu se naći neki religijski motivi koji bi mogli o blagdanima Božića, Uskrsa ili drugih zaintrigirati maštu roditelja i učiniti zgodnim poklonom za sv. Nikolu ili koju drugu prigodu za darivanje djeteta.

3. Uloga slikovnice s religijskim sadržajima za djecu vrtićke dobi

Temelj suvremenoga odgoja jest holistički pristup djetetu. Holistički pristup podrazumijeva razvijanje cjelokupnog djetetova bića – njegov kognitivni, emocionalni, tjelesni, motorički, socijalni razvoj i razvoj govora (Mlinarević, 2004 prema Zovko, 2021). Pri tom ne smijemo zanemariti ni duhovnu dimenziju djeteta. Duhovna se dimenzija očituje kroz dječji smisao za idejnu i vrijednosnu, nadosobnu pa i nadnaravnu dimenziju koje mogu pratiti osjećaji divljenja, spontanosti i iskrenosti (Blažević, Pišković, 2006).

a) Bezuvjetna ljubav

Temelj religijskoga odgoja nužno bi trebala biti bezuvjetna ljubav po uzoru na onu ljubav koju ima Stvoritelj prema svom stvorenju. Dijete bi je trebalo osjetiti prvenstveno kod roditelja i odgojitelja, a onda i kod drugih ljudi koje susreće. U tu svrhu se svi s djecom odnosimo s ljubaznošću i pažnjom. Važna je didaktička dimenzija, odnosno materijali koji se pružaju djeci za igru, u ovom slučaju slikovnice. Kroz primjerene slikovnice dijete može stvoriti vlastitu sliku o Bogu i nositi je dalje kroz život; može na svoj vlastiti način percipirati što ono znači u Božjim očima i koliko mu je važno.

U slikovnici *Izgubljena ovca*, autorice Brankice Blažević, dijete na izričit način može uvidjeti koliko je Spasitelj zauzet oko svojih ovaca. Ide u potragu za jednom, traži je cijeli dan i noć, samo da ta jedna ne bi izgubila nadu. Kada je Pastir pronađe, ona se osjeća sigurnom i voljenom (Blažević, 2003). Kroz ovu slikovnicu dijete dobiva osjećaj sigurnosti, ali i bezuvjetne ljubavi. Zna da ako i zaluta i pogriješi, netko je strpljivo čeka i voli. Dodatna korist ovakvih priča je i projekcija koju dijete prenosi na roditelje, kao one koji se skrbe oko njegova života i sigurnosti. Dijete zatim tu ljubav prenosi na predmete u njegovoj neposrednoj okolini, kao npr. lutke, odnosno na mlađu braću i sestre. Time uspostavlja kontakte koji doprinose kvaliteti njegova života i saobraćanja s okolinom.

b) Smrt

Slikovnice pomažu približiti djeci i neke rubne pojmove poput smrti te im na znakovit način objasniti kako se ponašati kada je potrebna nekome utjeha. U slikovnici *Smrt kroz priče objašnjena djeci*, djevojčica Marta objašnjava roditeljima da kasni kući jer je tješila ženu čija je kći umrla. Roditelji su se začudili na koji način ju je malena djevojčica uspjela utješiti. Djevojčica je rekla da je sjela s njom i plakala te zaključila da svaki put kada je tužna, plač u roditeljskom zagrljaju uvijek pomogne da se osjeća bolje (Ferrero, Peiretti, 2005). Smrt je na znakovit način prikazana kao odlazak u vječno naručje Spasitelja: „Umrijeti znači da Bog dolazi uzeti nas k sebi, kako bismo uvijek bili s njime. To mi se sviđa!“ (Ferrero, Peiretti, 2005:21)

Iz priloženoga je uočljivo da sadržaj slikovnice kod djeteta budi empatiju prema drugim ljudima, „plače s uplakanima“ (Rim 12,15) što direktno prenosi biblijsku poruku. Osim empatije, budi se nada i nestaje strah od smrti. Smrt postaje nešto svakodnevno i prirodno. Postaje prijelaz iz jedne dimenzije u drugu, iz prelijepoga svijeta u još ljepši, pun ljubavi i sigurnosti „Toga dana ćeš me pozvati i ja ću doći; i skočit ću u tvoje velike ruke, Bože života“ (Ferrero, Peiretti, 2005:22). Zagrljaj, „Skočit ću u tvoje ruke“, simbolizira apsolutnu sigurnost i budi niz toplih osjećaja. Rečenica budi nadu da će čovjeka spasiti isključivo Božja ljubav, samo i ako smo spremni željeti ju i prihvatiti. Pogreške počinju gubiti na važnosti kada se u jednadžbu uvrste Božji osjećaji prema ljudima. Djeca dobivaju sigurnost, da u onim situacijama kada na površinu „isplivaju“ svi nesavršeni oblici ponašanja odgojitelja i ljudi oko njega, postoji Netko tko može upotpuniti svaku prazninu i poraz. Direktno se utječe na djetetov odnos s Bogom i razvoj religioznosti.

„Religioznost je konstitutivni dio čovjekova bića koji bitno određuje njegov život, stvara nove i kvalitetnije odnose sa sobom, s drugima, sa svime što postoji, i na poseban način s Bogom. Religiozno iskustvo u svojoj je biti iskaz ljubavi te stoga odgovara naravi djeteta, koje je i samo bogato ljubavlju i ljubav je njegova nepresušna potreba. U komunikaciji s Bogom dijete osjeća tu bezuvjetnu i neprolaznu ljubav i prihvaća je kao hranu koja njegovu biću pomaže da se skladno razvije kao osoba“ (Blažević, Pišković, 2006:6).

c) Samopouzdanje i sebedarje

Samo osjećaj da je bezuvjetno ljubljeno djetetu daje snagu za suočavanje s životnim poteškoćama. U slikovnici *Božji plan za mene* dijete razgovara s Bogom i pita ga što će ono biti kada odraste, Bog mu odgovara „Izabrao sam te da budeš vrlo, vrlo važna osoba koju ću zauvijek voljeti! (Fraser, 2022:4). Dijete odgovor shvaća „zemaljskim“ rječnikom pa misli da

će postati astronautom ili nekom drugom vrlo važnom profesijom. Dijete na neki način želi „zaslužiti“ ljubav i postati je vrijedan. Bog daje revolucionarnu poruku u kojoj donosi da je dijete/čovjek vrijedan već samim svojim postojanjem. Da ne može i ne mora ništa učiniti da bi bio ljubljn. Da je ljubljn zato što „je“, zato što bivstvuje. Osim što dijete shvaća svoju uzvišenu ulogu ljubljnoga Božjega bića, isto tako shvaća vrijednost drugih ljudi. U jednom Biću pronalazi važnost sebe, ali i važnost drugih ljudi. Shvaća da ga Bog neizmjerio ljubi, ali da isto tako zasigurno ljubi i sve druge oko njega. Uči ga širokogrudnom pogledu na svijet da „otvorena srca“ gleda na ljude oko sebe. Onaj ljubljni pogled koji osjeća od svoga Spasitelja, prenosi i na ljude oko sebe. Blagonaklon pogled i prema ljudima čije mane često dolaze do izražaja. Blag pogled prema sebi, ali i prema drugima. Tako Bog postaje ogledalo u koje se dijete često zagleda. Što češće gleda u Njega više pronalazi sebe, više zalazi u „bit“ sebe i drugih oko sebe. Bolje upoznaje sebe i svijet oko sebe.

Slikovnice s religijskim sadržajem pomažu djeci slikovito osvijestiti cilj svakog njihovog djelovanja. Shvaćaju da se dobro ne čini zbog ljudskih pohvala, nego zbog Božje prisutnosti u svakome pojedincu, zbog želje za dioništvom u velikim Božjim djelima. Prihvaćaju svoju ulogu u socijalnom kontekstu te daju sve od sebe da budu pozitivna promjena u životima drugih. Imaju čvrstu utvrdu u koju se uvijek mogu vratiti i „napojiti“ snagom za izazove koje nosi djelovanje sa sobom. Valja napomenuti da su to zdravi temelji. Temelji koji imaju svoj korijen kojeg nije lako „iščupati“. Stvara se podloga za zdravog pojedinca koji postaje teže podoban negativnim društvenim promjenama.

d) Odnos prema sebi i drugima

Svrha slikovnica religijskoga sadržaja nije samo upoznati dijete s nekim temeljima vjere, nego i produbiti ne samo odnos prema drugima, nego i prema samome sebi. Shvatiti svrhu vlastitoga postojanja, kao i drugih oko sebe. Tema spolnosti i rodnosti danas je jedna od raširenijih tema. Svatko iznosi vlastito viđenje stvarnosti, stoga se dijete može naći zbunjeno u nizu informacija koje svakodnevno dobiva. Autorica Monica Ashour bivša je učiteljica koja se danas bavi govorništvom. Predsjednica je *Evangelizacijskog tima za teologiju tijela* (TOBET). Oslanjajući se na revolucionarno djelo Ivana Pavla II. *Teologija tijela* piše djela koja približe objašnjavaju mladima i djeci otajstvo njihova tijela u svjetlu katoličke vjere. Objašnjava ga kao „dar od Boga i poziv na ljubav“ (Ashour, 2018:30). U slikovnici *Bog ima svrhu za djevojčice i dječake* na jasan način prenosi da svako biće ima svrhu, da ne postoji netko tko je manje voljen i važan. Jasno je određena crta između muškoga i ženskoga roda. Određeni darovi su dani samo

muškarcu, a drugi samo ženi. Svi mogu isto činiti, ali muškarci to čine na muški način, a žene na ženski način. Žena ne može biti otac, kao što ni muškarac ne može biti majka (Ashour, 2018).

„Budući da ono što je vidljivo od osobe otkriva tko je ta osoba na dubljoj razini, također vidimo da isključivost dara za određeni rod nema veze s nametanjem društva ili Crkve, već s onim što osoba u svojoj biti jest, muško ili žensko“ (Ashour, 2018:3).

Osim *Bog ima svrhu za djevojčice i dječake*, autorica temu *Teologije tijela* provlači kroz još dvije slikovnice *Svako tijelo ima nešto reći* i *Naj, naj dar*.

Kada se spominju sadržaji za najmlađe s religijskim sadržajem, ne može se izostaviti talijanski svećenik i salezijanac Bruno Ferrero. Ovaj vrsni kateheta, teolog i pisac stvara priče koje osim što su zanimljive i poučne, za cilj imaju susresti Boga u raznim životnim situacijama (<https://www.salesiana.hr/katalog/zlo-i-patnja>).

Teme o kojima piše mnogobrojne su i pronicu u samu dubinu čovječjega bića. Neka njegova djela koja su prevedena na hrvatski jezik su: *Zlo i patnja* (2017), *Anđeo čuvar djece predan u pričama* (2020), *Sakrament pomirenja kroz priče približen djeci* (2016), *Euharistija kroz priče približena djeci* (2016), *Vjerovanje kroz priče objašnjeno djeci* (2017), *Bog je Isusov i naš tata* (2008), *Smrt kroz priče objašnjena djeci* (2017), *Crkva kroz priče objašnjena djeci* (2017), *Deset Božjih zapovijedi za djecu* (2017).

Neka navedena djela nisu namijenjena za djecu predškolskoga uzrasta. Međutim, navedena su zbog kvalitetnog sadržaja koji se vrlo lako može prilagoditi mlađoj dobi djeteta.

4. Prednosti slikovnica s religijskim sadržajem

a) Prijenos istina vjere

Slikovnica je djeci vrlo bliska igračka. Ona ima i edukativan značaj. Kroz nju djeca na jednostavan način uče o glavnim istinama vjere i na taj način od ranih godina grade temelje kasnijega vjerskoga života. Na taj način im i sadržaji vjere postaju bliski i omogućavaju im da usvoje simbole koje će dijeliti s drugim istomišljenicima. Uz to omogućuje djetetu da od najranije dobi usvoji vjerske simbole koje će moći prepoznavati i prakticirati, npr. znak križa. Prednost je i u tom što će dijete prihvatiti i u granicama svojih mogućnosti razumjeti neke vjerska obilježja koja su svojstvena za njegove roditelje i okolinu. Kroz vjerske sadržaje će usvojiti i neke tradicijske sadržaje koji su bitni za narod kojem pripada.

b) Vrijednosti

Životne vrijednosti i vrline puno su jače izražene u slikovnicama s religijskim sadržajima. Djeca mogu naučiti da je važno izgrađivati vrline, ali ne zbog potencijalnog izdizanja pred drugim ljudima, nego zbog vlastitog zadovoljstva sudjelovanja u Božjem djelu. Kako je spomenuto, dijete će kroz ove slikovnice moći naučiti i nešto o tradiciji svoje religije i svog naroda. Tako, uz božićne slikovnice naučit će sve o kićenju bora i drugim običajima, ali će naučiti i zašto se prakticira proslava Božića. Moći će uočiti zašto se dijete i obitelj upravo tih dana stavljaju u središte pozornosti.

c) Približavanje životnih fenomena – smrti i patnje

Slikovnice s religijskim sadržajem lakše objašnjavaju pojmove poput smrti i patnje. Na njihovo pitanje o ovakvim temama religija nudi plastične i uvjerljive odgovore. Time se stvara snažno uporište koje djetetu može dati snagu u prihvatanju životnih nedaća. Dijete će usvojiti misao da sve u svijetu i izvan njega ima svoj smisao i da postoji netko tko se o svemu i svakome stvar. Naučit će da je to biće dobro i da iako ga dijete ne vidi ono vidi njega i brine se o njemu. To dobro biće mu šalje anđela čuvara koji je djetetov zaštitnik. Dijete prihvaća da postoji neko „mjesto“ gdje idu dobri ljudi i da su oni tamo vječno, da je tamo sad njegova baka, djed i druge drage osobe koje su ga napustile. Kroz prakticiranje molitve dijete će naučiti da se poveže s njima i da se pri tom osjeća dijelom cjeline, zajednice. Posljedica tog je da će u životu biti čvršće i sigurnije, da će vjerovati ljudima i nastojati širiti dobro oko sebe.

5. Nedostatci u i oko slikovnica s religijskim sadržajem

a) Dostupnost

U današnjim knjižnicama može se pronaći vrlo malo slikovnica religijskoga sadržaja. Osim u knjižnicama, ni knjižare s općenito religijskim sadržajem, ne obiluju izborom slikovnica s ovakvim sadržajem. Naime, većinu literature za čine ilustrirane knjige, a vrlo mali broj su slikovnice. Dobar primjer za to su različite ilustrirane Biblije s manjom ili većom količinom teksta, odnosno s izabranim temama i pričama s biblijskim motivima. Takva izdanja donekle nadomještaju nedostatak slikovnica iako je njihov prvotni cilj ukazati na biblijske priče a ne toliko na vrijednosti koje se nastoje posredovati u radu s djecom a koje su nabrojene već gore. Može se reći da je i relativno usko tržište razlog za manji broj slikovnica s religijskim sadržajem.

b) Uska tematika

Unatoč mnoštvu tema koje religijski odgoj može ponuditi, većina slikovnica se zasniva na nekim poznatim temama poput Noine arke, Isusova rođenja, svetog Nikole i sličnog, dakle onog za što se očekuje da će biti prihvaćeno, odnosno ono što se može ponuditi kao dar ili kao edukativni sadržaj u tijeku cijele godine i u različitim prigoda. Obrađen je i pokojni svetac. Neznatan broj autora se bavi širim spektrom tema, što upućuje na njihovo slabo poznavanje religijske tematike odnosno mala inovativnost i angažiranost onih koji se smatraju vjernicima. Još uvijek je malo prijevoda na hrvatski jezik. Nitko se ne bavi pitanjem ljudskih prava, zapostavljene i gladne djece. Rijetke su teme koje potiču smisao za moral i dobre međuljudske odnose.

c) Kvaliteta i raznolikost medija

Različiti su oblici slikovnica: „leporello, pop-up, nepoderive, slikovnica igračka, multimedijaska slikovnica i elektronička slikovnica“ (Majhut, Zalar, 2008 prema Gredelj, 2020). Većina slikovnica s religijskim sadržajima dolazi u klasičnom obliku poput šarene knjige. Time su mlađoj djeci manje zanimljive i rjeđe ih biraju za igru, pa ih i stariji rjeđe kupuju. I tu dolazi do izražaja tržišna usmjerenost u proizvodni slikovnica i dugih materijala za djecu. Religijski obojene slikovnici i drugi edukativni sadržaji uvijek su usmjereni na jedan dio tržišta. Npr., božićne sadržaje je teško prodavati u Kini, ili nemoguće prodavati na Bliskom istoku.

III. PRIMJERI I ANALIZA IZABRANIH SLIKOVNICA

1. Slikovnice s religijskim sadržajem

U ovom poglavlju nalazi se opis nekoliko slikovnica: opis ilustracija i sadržaja.

a) *Anđelčić*

Slikovnicu *Anđelčić* ilustrirala je Maria Cristina lo Casco. Tekst je napisala Stepahnie Jeffs. Format slikovnice je A4.

Slikovnica počinje Predgovorom u kojemu autorica od čitatelja pokušava saznati vjeruje li on u anđele te objašnjava kakvi anđeli postoje. Slikovnica dalje nastavlja s malim anđelčićem koji je protagonist ovog književnog djela. Anđelčić izražava želju odrasti. Glavni anđeo dolazi i nosi poruku koju je potrebno odnijeti na Zemlju. Unatoč potihoj želji anđelčića da on dobije posao odnijeti tu poruku na zemlju, uloga je dodijeljena anđelu Gabrielu. Anđelčić nije mogao sakriti tugu. Dalje se radnja nastavlja u smislu Gabrielovog povratka, Isusova rođenja i anđeoskog slavlja važnoga događaja.

Od početka radnje prati se mali anđelčić koji ima želju za odrastanjem, ali se njegove misli prekidaju slanjem važne poruke na Zemlju te Isusovim rođenjem. Odrasli čitatelj možda malo teže pratiti radnju i shvatiti poruku koja se želi prenijeti, odnosno to ispreplitanje više radnji povremeno dovodi do nejasnoće. Ali u percepciji djeteta, to ne mora biti nejasnoća jer dijete stvarnost poima fragmentarno i ne traži jasan slijed radnje. Uočeno je i stanovito nesuglasje između ilustracija i pisane riječi. Također, uočljiva je ozbiljnost na ilustriranim licima, pa i povelika brojnost lica na ilustracijama.

b) *Tiha noć, sveta noć*

Izvorni tekst slikovnice *Tiha noć, sveta noć* potpisuje Gemma Barder, a ilustracije Gabrielle Murphy.

Slikovnica opisuje život Marije i Josipa. Obraduje važne događaje za spasenje svijeta: navještenje anđela Gabrijela, Josipov i Marijin put do Betlehema, Isusovo rođenje u štalici, slavlje anđela i ljudi po velikom Božjem smilovanju.

Ilustracije na zoran način opisuju što je riječju napisano. Na svakoj stranici nalazi se vrlo malo teksta i jedna ilustracija koja oslikava napisano. Priču je vrlo lako pratiti. Gledajući samo ilustracije, bez čitanja teksta, djeca mogu lako pratiti slijed priče. Svi likovi su prikazani s vrlo toplim izrazom lica. Tekst je napisan vrlo jasno i čitko. Priča je prilagođena vrtićkoj dobi djeteta i njome se na jasan način opisuje taj važni povijesni događaj.

c) Moja mala Biblija za svaki dan

Tekst slikovnice *Moja mala Biblija za svaki dan* prilagodila je Christina Goodings, a ilustrirala Melanie Mitchell.

Slikovnica obuhvaća nekoliko upečatljivih trenutaka iz Staroga i Novoga zavjeta. Slikovnica obuhvaća sljedeće priče – Bog stvara svijet, Adam i Eva, Noina arka, Abraham i Božje obećanje, Mojsije i Deset Božjih zapovijedi, Jošua i jerihonske zidine, David i Golijat, Mudri Salomon, Daniel u lavljoj jami, Blagdan sjenica – blagdan zahvale, Isusovo rođenje, Isus u Hramu, Ivan Krstitelj i Isus, Kraljevstvo Božje, Isusova molitva, Isus čini čuda, Isus i djeca, Priča o izgubljenoj i nađenoj ovci, Isus i Posljednja večera, Isusovo uskrsnuće – radosna vijest.

Svaka se priča proteže na dvije stranice s pripadajućom ilustracijom. Tekst nije nametljiv i ne odvlači pažnju od ilustracija. Priča je maksimalno skraćena i posreduje tek poruku koju želi pružiti. Autorica odmah uvodi u središte radnje. Ilustracije zorno prikazuju što je tekstom izrečeno.

d) Dijete i Uskrs

Slikovnicu *Dijete i Uskrs* je ilustrirala Brankica Blažević, a tekst napisala Alma Orlić.

Slikovnica zapravo podsjeća na rimovanu molitvu malenoga djeteta. Dijete se izravno obraća Isusu kojemu izražava tugu zbog patnje koju je Isus prošao te nastavlja sa željom da posjeduje njegove vrline i moli Isusa da mu ih udjeli. Na svakoj stranici nalaze se po dva rimovana stiha i ilustracija koja opisuje napisanu riječ. Ilustracije podsjećaju na slike slikane vodenim bojama i time se razlikuju od ilustracija u klasičnim slikovnicama što itekako može privući pažnju djece.

e) Stvaranje svijeta

Autorica teksta slikovnice *Stvaranje svijeta* je Brankica Blažević, a ilustracija Alma Orlić.

Slikovnica je slično koncipirana kao i prethodna. I ovdje se koriste rimovani stihovi kojima se opisuje stvaranje svijeta kroz sedam dana. Govor u stihu je posebno prikladan za obraćanje djeci jer ona bez većih poteškoća pamte i usvajaju stihove. Autorica je jednostavnim i šaljivim jezikom prikazala tu biblijsku priču.

f) Izgubljena ovca

Ovo je još jedna slikovnica iz pera autorice Brankice Blažević i ilustratorice Alme Orlić. Kao što sam naziv izriče, tema je biblijska priča o izbuljenoj ovci. Slikovnica započinje pastirovim zapažanjem da jedna ovca nedostaje. Pastir ostavlja ostale ovce i ide tražiti ovcu koja se izgubila: „Ostaviti moram sve u stadu da ona jedna ne izgubi nadu“. Ovca se na kraju slikovnice pastiru zahvaljuje jer mu je bila toliko važna da je krenuo u potragu za njom. Dijete kroz ove sadržaje može shvatiti da nikada neće biti napušteno kako od svojih roditelja tako i od svoga Boga. On se uvijek brine za svoje dijete, a upravo je sigurnost temeljna pretpostavka za normalan razvoj djeteta.

g) Zrake ljubavi

Autorstvo teksta slikovnice *Zrake ljubavi* potpisuje Brankica Blažević, a ilustracije Rhubin Herceg.

Slikovnica obiluje rimama pa će zbog toga biti zanimljivija djeci. Pisana je u prvom licu, a obiluje različitim dokazima Božje ljubavi. Zapravo autorica nigdje direktno ne navodi da svi darovi dolaze od Boga, ali se to itekako može iščitati iz teksta. Na vrlo vješt način ona potiče djetetovu maštu te ga stavlja u svijet koji je darovan. Dijete primjećuje čudesnost svijeta te moli Uzvišeno Biće da ga učini njegovim dionikom: „Sve zrake skupa čine vatromet čudesnih boja kojeg raspršuje nekom Isuse beskrajna ljubav tvoja. Jedna od njih nek bude malena iskra moja!“

2. Slikovnice s djelomičnim religijskim sadržajem

a) Božićna tišina

Tekst za slikovnicu potpisuje autorica Višnja Anić, a ilustrirala ju je Vanda Čizmek. Slikovnica pripada seriji slikovnica *Zvončići*.

Radnja započinje igrom dječaka Dade. Naime, Dado voli igrati borilačke vještine. Česti neprijatelji su cipela, jastuk ili fiktivne igre na ekranu. Jedina osoba koja mu zadaje značajne probleme jest njegova sestra Lucija. Lucija je starija od Dade i već par mjeseci ide u školu. Izluđuje ju Dadino ponašanje pa je problemu doskočila neobičnim rješenjem – glazbom. I to vrlo glasnom glazbom koja izluđuje i roditelje i Dadu. Roditelji su pokušali preusmjeriti njihovu pažnju na druge aktivnosti, ali bezuspješno. Stoga su zaključili da je sve to dio njihove „faze“.

Radnju prati iščekivanje božićnih praznika i dječjih želja za poklone. Jednoga dana majka odluči da svi odu kupiti božićno drvce. Otac je generalno nezadovoljan jer se nije uspio odmoriti zbog buke koju stvaraju djeca. Putem se zaustavljaju u obližnjoj crkvi i ulaze u nju. Svi bivaju oduševljeni jaslicama, posebice Dado. Njega je oduševilo maleno Djetešce koje spava. Počeo je opominjati roditelje da budu tiše jer Dijete spava. Majka im objašnjava da Božićnu poruku mogu čuti samo u tišini svoga srca. Svi su utihnuli, a otac je u sebi počeo zahvaljivati na uslišanoj moliti – tišini.

Iako slikovnica započinje jednom običnom situacijom u obitelji – roditeljskim nošenjem s ponašanjem vlastite djece – ona završava religijskim sadržajem, ulaskom u crkvu, križanjem i drugim religijskim radnjama. Otac objašnjava djeci kako se pravilno treba prekrižiti „Tata skine kapu i poduči djecu kako da naprave isto: čelo, sredina, lijevo, desno, amen...“(Anić, Čizmek, 2003:30). Gledajući u lik Isusa svi ostaju zadivljeni u tišini. Zaboravljaju na sve što se događalo do toga trenutka i ostaju usredotočeni na prizor koji gledaju. Prizor im pruža potpuno suprotan osjećaj odo onoga kojeg su imali prije ulaska u crkvu. Užurbanost i vika postaju tiho motrenje. Prikazana je preobrazba koju nudi mali Božić. Upravo to čini religijski sadržaj slikovnice. Crkvu i jaslice ilustratorica je prikazala vrlo toplo, tako da se dobiva osjećaj tišine i spokoja i bez čitanja teksta. Time se skreće pozornost na jedno vrijeme u godini kad se djeci posvećuje posebna pozornost. Donekle se i kroz ove sadržaje može shvatiti zašto je upravo dijete u božićno-novogodišnjem vremenu u središtu naše pozornosti.

b) *Sasvim poseban Božić obitelji*

Tekst za slikovnicu *Sasvim poseban Božić* napisala je Stella Gurney, a ilustrirala Andrea Perlik Huseinović.

Na početku slikovnice, djeca od snijega grade obitelj Snijeg koju čine mama, tata i beba. Nakon ulaska djece u kuću, snjegovići postaju živi i komuniciraju. Željeli su doživjeti Božić pa počinju pjevati „Narodi nam se kralj nebeski“. Pjesmu prekida izlazak seljaka iz kuće. Snjegovići nisu željeli da ljudi shvate da su oni živi. Čekali su da padne mrak da krenu u avanturu. Okitili su bor u vrtu, od grančica napravili vilice i noževe, a posude za cvijeće postale su tanjuri. Načinili su i kamin i stavili prazne čarape. Odlučili su počinuti i ujutro gledati djecu kako se vesele darovima. U međuvremenu je prikazana slika djeda božićnjaka kako silazi s neba. On im je stol napunio hranom, a čarapice pravim darovima. Probudili su se i uživali u gozbi do jutra. Ujutro su se pak vratili ulozi „ukipljenih“ snjegovića.

Jedini momenti religijskog sadržaja u slikovnici jesu pjevanje pjesme *Narodi nam se kralj nebeski* i slavljenje kršćanskoga blagdana. Ozračje slikovnice jesu blagdanski osjećaji zajedništva i spokoja, a tek kratko se spominje razlog slavlja ovoga blagdana – rođenje Isusa Krista.

c) *Božićni san male Ane*

Ilustratorica teksta slikovnica *Božićni san male Ane* je Alma Orlić, a autorica je Daniela Totić.

Ova slikovnica je i svojevrsni igrokaz za djecu. Cijela priča se svodi na Anine avanture u snu. Avanture započinju tako što djevojčica utone u san. U snu je na bijelom oblaku letjela i plesala. Zabavljajući se dolazi do bora koji joj blokira putovanje dalje. U pomoć priskače anđeo koji joj pomaže nastaviti put dalje. Ona nastavlja dalje sama s oblakom. Tada dođe u svemir u kojem se nalazilo mnoštvo zvijezda koje su Anu jako dojmile. U jednom se trenu pojavi Sunce koje je jako grijalo. U pravom trenutku se opet pojavi anđeo i spasi djevojčicu. Tada ga djevojčica upita tko je stvorio cijeli svemir, na što joj anđeo odgovara da je Bog tvorac svega. U tom se trenu ponovno vrata zvijezde, a s njima i zvijezda Repatica. Ana poželi krenuti za Repaticom pa to i učini. Zvijezda ju dovodi do štalice u kojoj leži maleno djetesce u slamici, kojem se Ana pokloni. Unatoč tome što se tu predivno osjećala, morala je poći kući. Putem

susreće pahuljice koje govore da putuju u najljepši grad na svijetu kako bi uljepšale Isusu rođendan. One nestaju, a cijela četa anđela vraća Anu u krevet.

Religijske sadržaje u slikovnici možemo vidjeti u liku anđela, kao i u štalici i malenom djetetu. Iako u tekstu nisu spomenuti djetetovi roditelji, ilustratorica ih je prikazala. Tako da dijete lakše dobiva dojam o kojem djetetu i o kojem događaju je riječ.

d) *Mango za djeda*

Slikovnicu *Mango za djeda* je ilustrirao Ismer Sainsilus, a tekst je napisala Caroline Hudicourt.

Slikovnica započinjem autoričinom mišlju kako svaki puta kada vidi mango pomisli na djeda. Razlog tomu je to što je djed njoj i drugoj djeci uvijek donosio ovo voće. Dobrotu djeda dodatno opisuje situacijom u kojoj je djed htio od ulične prodavačice manga kupiti i njenog magarca. Nakon nekog vremena shvatili su da je djed bolestan te da se ne može sjetiti njihovih imena. Shvatili su da djed umire. Djevojčica se brinula za djeda, donosila mu je svaki dan po mango, a pred kraj njegova života ga je i hranila mangom na žlicu. Nedugo zatim djed je preminuo. Djevojčica zaključuje kako je djed morao otići te da se svaki puta sjeti njega kada jede mango.

U slikovnici možemo iščitati religijsku i opće-ljudsku poruku empatije i brige za oboljele osobe posebno one s kojima smo rodbinski vezani, a kadar očitog religijskog sadržaja je ilustracija lijesa na kojem se nalazi križ.

Zaključak

U ovom radu ukazano je na neke sastavnice pojavnosti i korištenja slikovnica vjerskog sadržaja. Budući da je slikovnica prva knjiga s kojom se dijete susreće vrlo je važno izraditi je kvalitetno. Sadržaj slikovnica nije zanemariva komponenta prilikom izbora literature za najmlađe čitatelje. Istaknuto je kako je frekventnost slikovnica s vjerskim sadržajima relativno malo, kako sadržajem tako i brojem i kvalitetom izdanja. S druge strane je ukazano kako one mogu biti itekako koristan didaktički priručnik u radu s djecom pa i mladima. Vrednote koje posreduju te slikovnice ne bi smjele biti uske i isključive nego univerzalne i općeprihvatljive. Slikovnice s religijskim sadržajem nude široki spektar tema. Teme koje bude osjećaj voljenosti, prihvatanja, zahvalnosti. Jednom kada dijete iskusi te osjećaje, moći će ih prenijeti na društvo oko sebe. Dakako, prilikom izbora slikovnica, uvijek moramo u obzir uzeti individualne karakteristike djeteta i na njemu prilagođen način objasniti mu neku temu. Uvijek treba paziti na dostojanstvo onoga pored sebe, a posebice kada je taj bližnji dijete.

Bezuvjetna ljubav može biti ljudsko polazište i ljudsko težište. Sve polazi od nje, sve vodi k njoj i sve u njoj završava. Ona je temelj i cilj, potreba i najveća želja. Bez nje čovjek može biti nesiguran i zbunjen. Odgoj kao ekvivalent bezuvjetnoj ljubavi – nužnost sustava. Nužno je u djetetu probuditi osjećaj sigurnosti i voljenosti. Samo to će ponuditi djetetu cjeloviti razvoj.

LITERATURA

- Nimčević, I. (2021). Slikovnica - prvi djetetov prozor u svijet (Završni rad). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:464044>
- Bratić, M. (2020). Slikovnica - poticaj za bogaćenje govornog izraza u dječjem vrtiću (Završni rad). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:670282>
- Martinović, I. i Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. Libellarium, 4 (1), 39-63. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/92392>
- Čudina – Obradović, M. (2008). Igrom do čitanja – igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja. Zagreb: Školska knjiga.
- <https://tracymarchini.com/publishing-advice-for-picture-book-authors> Pristupljeno: 7. 7. 2022.
- Blažević, B., Orlić, A. (2001). Stvaranje svijeta. Zagreb: Teovizija.
- Jeffs, S., Cascio, M.C. (2008). Anđelčić. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Goodings, C., Mitchell, M. (2007). Moja mala Biblija za svaki dan. Zagreb: Naša djeca d.o.o.
- Blažević, B., Herceg, R. (2011). Zrake ljubavi. Zagreb: Laudato d. o. o.
- Barder, G., Murphy, G. (2016). Tiha noć, sveta noć. Zagreb: Naša djeca d. o. o.
- Blažević, B., Orlić, A. (2001). Dijete i Uskrs. Zagreb: Teovizija.
- Blažević, B., Orlić, A. (2003). Izgubljena ovca. Zagreb: Teovizija.
- Gredelj, I. (2020). Vrste slikovnica s obzirom na uporabnu namjenu (Završni rad). Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:802249>
- Anić, V., Čizmek, V. (2003). Božićna tišina. Zagreb: Školska knjiga.
- Gurney, S., Petrlik Huseinović, A. (2005). Sasvim poseban Božić obitelji Snijeg. Zagreb: Kašmir promet.
- Blažević, B., Pišković, K. (2006). Njihovo je kraljevstvo nebesko. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
- Ashour M. (2018). Bog ima svrhu za djevojčice i dječake. Zagreb: Salesiana d. o. o.
- Ferrero, B., Peiretti, A. (2017). Smrt kroz priče objašnjena djeci. Zagreb: Salesiana d. o. o.

Fraser, F. (2022). Božji plan za mene. Split: Verbum d. o. o.

Totić, D., Orlić, A. (2008). Božićni san male Ane. Zagreb: Jabuka.

Hranjec, S. (2003). Kršćanska izvorišta dječje književnosti.

Hudicourt, C., Sainsilus, I. (2008). Mango za djeda. Zagreb: Pučko otvoreno učilište „Korak po korak.“

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)